

Tanulmánykötet
MÉSZÁROS KÁROLY
tiszteletére

2023

SOPRONI EGYETEM KIADÓ

Tanulmánykötet
MÉSZÁROS KÁROLY
tiszteletére
2023

SOPRONI EGYETEM KIADÓ

Az MTA VEAB Mező- és Erdőgazdálkodási Munkabizottság és a Mészáros Károly Erdészeti Felsőoktatási Emlékalapítvány prof. dr. Mészáros Károly tiszteletére adja közre a hazánkban és a határainkon túl is ismert és elismert egyetemi oktató és kutató által ápolt diszciplínák területén a 2022/2023. tanévben készült tanulmányokat.

A kiadvány a Mészáros Károly Erdészeti Felsőoktatási Emlékalapítvány gondozásában és finanszírozásával készült.

A folyóirat neve: **Tanulmánykötet Mészáros Károly tiszteletére**

Szerkesztőbizottság: Prof. Em. Dr. Lett Béla
Dr. Gál János
Dr. Horváth Sándor
Dr. Molnár Katalin
Dr. Schiberna Endre
Dr. Stark Magdolna

ISSN 2631-1534 (Nyomtatott)

ISSN 2677-1209 (Online)

Kiadja: Soproni Egyetem Kiadó
9400 Sopron, Bajcsy-Zs. u. 4.

Felelős kiadó: Prof. Dr. Fábíán Attila
rektor

© Soproni Egyetem Kiadó, Sopron 2023

Nyomda: Lővér-Print Nyomdaipari Kft.
Sopron, Ady E. u. 5.

Felelős vezető: Szabó Árpád

Tartalomjegyzék

Az Erdővagyon-gazdálkodási Intézet emlékére	5
LETT Béla	
Az állami erdőgazdálkodás és erdővagyon-nyilvántartás – Amit a számok mutatnak az erdő (erdőföld és élőfakészlet) értékelésekről és értékekről	7
VAJAI Dániel – LETT Béla – HORVÁTH Sándor	
Az energiaválság kezelésének lehetősége az erdőgazdálkodó nélküli erdőkben.....	45
VARGOVICS Máté – NAGY Dániel	
Tűzifa-felhasználás lehetőségei és korlátai	57
KAPOCSI Gergely – HORVÁTH Sándor – LÁSZLÓ Richárd	
Vadászati jog haszonbérleti díjait befolyásoló tényezők vizsgálata Magyarországon ...	65
VARGA Rita – HORVÁTH Tamás	
Erdőpedagógia és kommunikáció az erdészeti szakmai képzésben.....	69
MOLNÁR Katalin	
A globális problémák megoldásának kulcsa a felelősségtudatos magatartásformák kialakítása.....	79
NMARNÉ KENDÖL Jutka – HOSCHEK Mónika	
Fával foglalkozó hozzátartozók a családokban és a családok faeszköz használatának hatása a faanyag használat fontosságának megítélésében.....	85
HANZSÉROS Mária	
A kísérlet, mint módszer szerepe a természettudományok oktatásában – 7-8. évfolyamot vizsgálva	91
BAJZÁTH Mária	
Az erdei iskolák és a népköltészeti alkotások szerepe a halál témájához való közelítésben.....	99
KOVÁCSNÉ VINKOVICS Éva	
Waldkindergarten: der Kindergarten ohne Dach und Wände	109

Erdőpedagógia és kommunikáció az erdészeti szakmai képzésben

Forest Pedagogy and Communication in Forestry Vocational Training

VARGA RITA^{*1} – HORVÁTH TAMÁS²

Soproni Egyetem, Erdőmérnöki Kar

¹ Roth Gyula Erdészeti és Vadgazdálkodási Tudományok Doktori Iskola

² Erdő- és Természeti Erőforrás-gazdálkodási Intézet

Kivonat

Az erdőpedagógia és az erdészeti kommunikáció kiemelt szerepet kap a mindennapi szakmai gyakorlatban. Ahhoz, hogy a különböző szintű szakmai képzésekből kikerülő tanulók/hallgatók naprakész tudással és a szakma elvárásának megfelelő kompetenciákkal rendelkezzenek, a tananyagoknak megfelelő arányban tartalmazniuk kell az ezt támogató témaköröket.

Felmérésünk jelen helyzet feltárására irányult annak céljából, hogy a kapott eredményeket összevetve a tő melletti szakemberek véleményével, átfogó képet kaphassunk az erdőgazdálkodók, az erdészeti oktatásban tanulók és a kommunikáció viszonyairól.

Kulcsszavak: szakképzés, erdőpedagógia, kommunikáció, erdészeti szakképzés

Abstract

Forest pedagogy and forestry communication have a prominent role in everyday professional practice. Up-to-date knowledge and competencies according to the expectations of the profession are necessary for students graduating from various levels of vocational training, therefore teaching materials should contain an appropriate proportion of supporting topics.

The aim of our survey has been to reveal the current situation in order to compare the obtained results with the opinions of the work-related experts. Furthermore, we expect to get a comprehensive view on the conditions of forest managers, students in forestry education and communication.

Keywords: vocational training, forest pedagogy, communication, forestry vocational training

1. Bevezetés

Több mint kétfélmillió hektár, hazánk területének 20,9%-a. 56,1% állami tulajdon, 42,9% magántulajdon, 1% közösségi tulajdon. Ezer lakosra 200,7 hektár jut. Területének 59,5%-a gazdasági, 39,5%-a védelmi, 1% közjóléti rendeltetésű. (*parlament.hu-2023*) Ha csak számokban szeretnénk kifejezni, ez írható le a hazai erdőkről.

* Levelező szerző: Varga.Rita@rothszki.hu

Sokaknak a pandémia előtt az erdő egyet jelentett egy olyan élettérrel, amelyben növények és állatok élnek, jó a levegő, csicseregnek a madarak, lehet kirándulni, sportolni és szalonnát sütni. 2020 kora tavaszán és a következő két évben többeknek a szabadságot adta, a lehetőséget arra, hogy ki lehessen mozdulni a négy fal közül. Az erdő iránti érdeklődés azóta is töretlen. Kirándulók, természetjárók, sportolni vágyók százai, ezrei keresik fel hazánk erdeit a hét minden napján.

Mit jelent mindez az erdőgazdálkodók, erdőtulajdonosok szemszögéből? Érdeklődő, szakmánk napi tevékenységeibe mind jobban belezó emberek, akik kérdeznek, véleményt mondanak – jót és rosszat egyaránt. A szakmának alkalmazkodnia kell a megnövekedett érdeklődéshez. Olyan szakemberekre van szükség, akik amellet, hogy a „tő melletti” feladataikat elvégzik, rendelkeznek a kommunikációhoz, erdőpedagógiához megfelelő kompetenciákkal is.

2. Kutatási előzmények

A társadalom véleményét több alkalommal kérdezték meg, viszont azt, hogy a szakemberek hogy látják ezt, és mi a véleménye a szakmai képzésben tanulóknak, ez idáig még nem mérte fel senki.

A mai társadalom véleményét tükrözi a legutóbb, az Országos Erdészeti Egyesület megbízásából 2017-ben elkészült Országos lakossági „erdőkép”, amelynek témái

- Mennyire ismerjük erdeinket?
- Az erdőgazdálkodás és az erdészek megítélése
- Erdőlátogatási szokások

A felmérésből megállapítható, hogy az erdészek megítélése alapvetően jónak tekinthető, de a lakosság erdővel kapcsolatos ismeretei nem mondhatók magas szintűnek. A természetvédelemben és az erdei turizmusban látják a lehetőséget a pozitív társadalmi megítélés további javítására. (LOMNICZI, 2017, 2018a, 2018c)

2021-ben végeztünk a középfokú szakemberek körében kérdőíves felmérést, amelyre 206 válasz érkezett az állami és magán erdőgazdálkodóknál dolgozók köréből. A kapott válaszok alapján megállapítható, hogy az elmúlt években a szakemberek tevékenységének megítélése, a szakmai tevékenységek társadalmi elfogadottsága és az erdész szakma megítélése a szakemberek véleménye szerint is pozitív változáson megy keresztül. Mind az állami, mind a magánszektorban, végzettségtől függetlenül felerősödött a gyakorlati szakemberek napi szintű találkozása a szakmai kommunikációt érintő területekkel. A gyakorlatban eltöltött hosszabb idő a közjóléti, kommunikációs ismereteket érintő területek megítélésének fontosságát erősíti, célszerűnek tartva mindezen kompetenciák hangsúlyosabb megjelenését a szakmai oktatásban is.

Látható azonban, hogy a megfelelő mértékű változás feltételezi a hatékony ágazati kommunikációt, amelynek része a környezeti nevelésben való aktív részvétel az erdészeti erdei iskolai rendszer oktatási-nevelési tevékenységével, ahol az erdész mint hiteles gyakorlati szakember megjelenik (VARGA – HORVÁTH, 2022)

3. Alkalmazott módszerek

Az előző kutatás folytatásaként ezúttal a leendő szakembereket kérdeztünk meg, közép- és felsőfokú intézményekben tanulókat egyaránt. A feltett kérdések két részre oszthatók: A kérdőívek első része a kommunikációra és erdőpedagógiára vonatkozó kérdéseket tartalmazza,

amelyek megegyeztek mindkét korcsoportban, a második rész az Országos lakossági „erdőkép” erdőterületek jellemző adataira épülő kérdéseit tartalmazta.

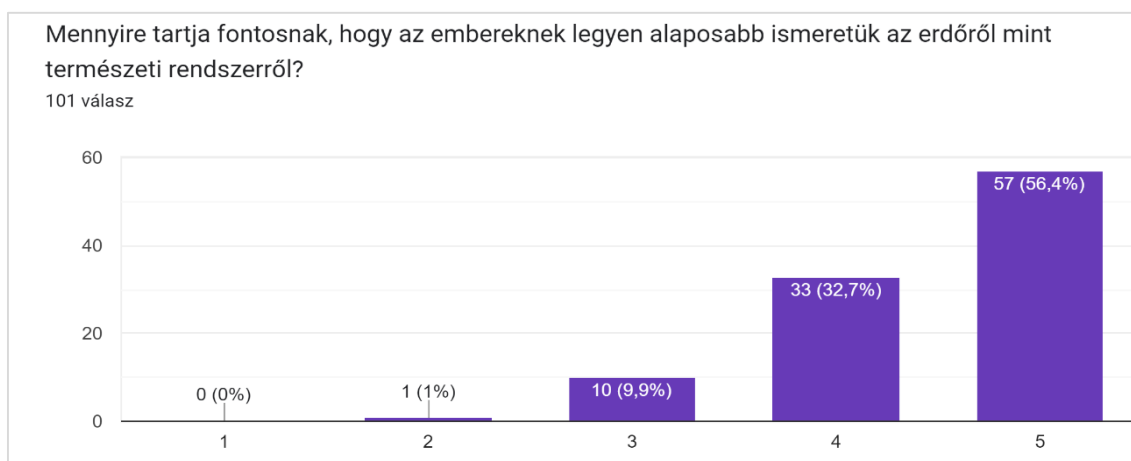
Az online kérdőívre a Soproni Egyetem Erdőmérnöki Karának 101 hallgatója válaszolt, a szakképző intézmények (Ásotthalom, Barcs, Sopron, Szeged, Szőcsénypuszta) tanulói közül eddig 111 fő válaszát ismerhettük meg. (2023.05.25-ig bezáróan.)

4. Kutatási eredmények

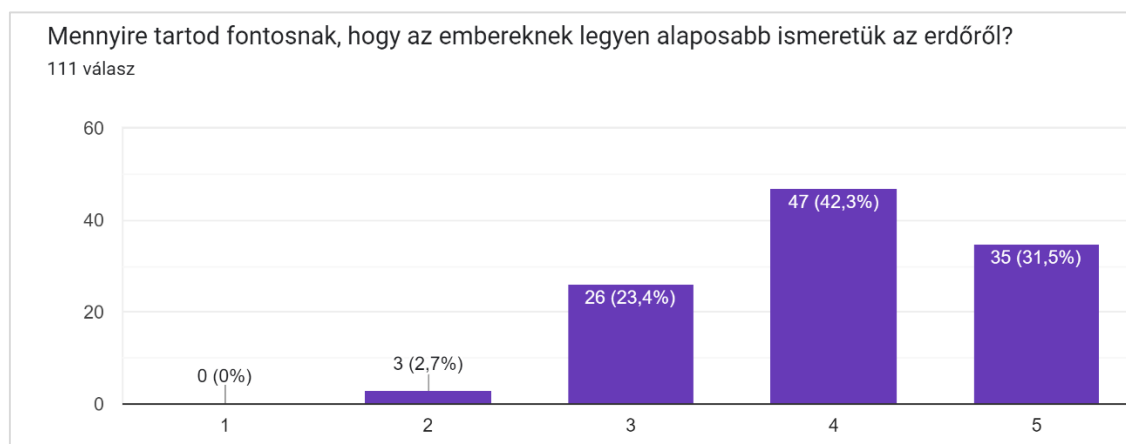
Figyelembe véve a gyakorlatban dolgozó szakemberek előzőekben megismert véleményét, a kutatás során az első részből öt, a második részből egy hipotézist állapítottunk meg.

H/1 Az erdő mint életközösség ismerete fontos a szakképzésben tanulók szerint

A kérdőívben feltett kérdésre, amely az erdő mint ökoszisztéma ismeretének fontosságára utal, válaszlehetőségként 1-től 5-ig terjedő skálát adtunk meg. Az 1-es jelentette, hogy elég, ha a szakemberek ismerik alaposan az erdőt, 5-tel jelöltük azt a véleményt, hogy nagyon fontosnak gondolja a témát.

1. ábra: Az erdő mint ökoszisztéma ismeretének fontossága az egyetemi hallgatók véleménye szerint

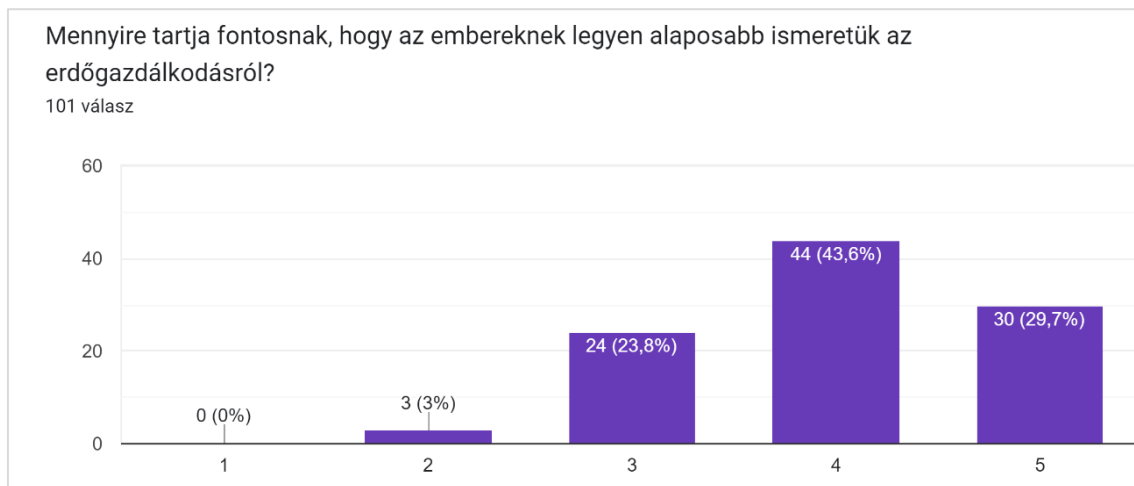

2. ábra: Az erdő mint ökoszisztéma ismeretének fontossága a középiskolások véleménye szerint

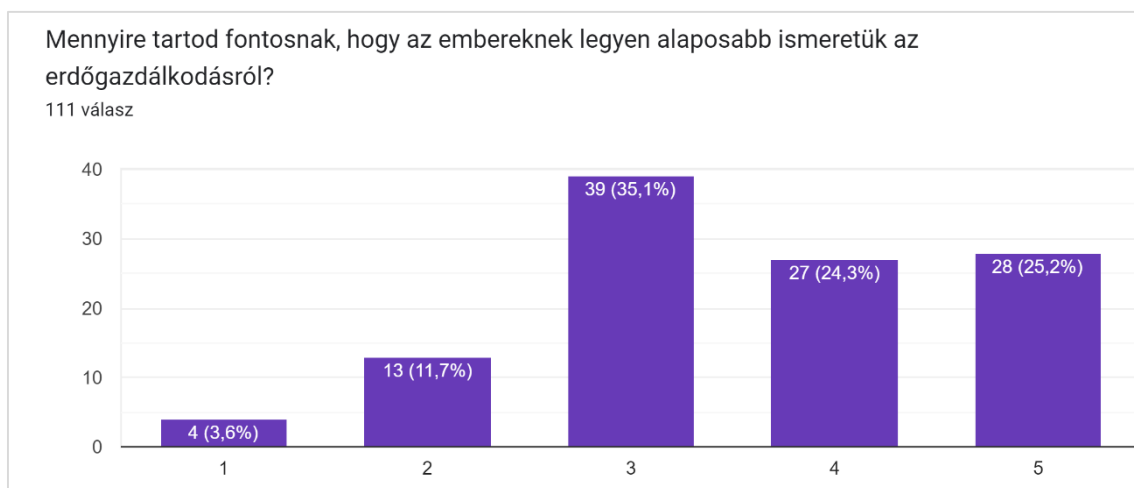
Láthatóan mindkét korosztály lényegesnek tartja, hogy a társadalom tisztában legyen az erdőben zajló folyamatokkal, az idősebb hallgatók nagyobb arányban tartják ezt lényegesnek, mint a középiskolások (1. és 2. ábra).

H/2 Az erdőgazdálkodás szélesebb körű megismertetése legalább annyira lényeges, mint az erdei ökoszisztéma ismerete

Az erdő ökológiai szerepe mellett lényeges annak gazdasági szerepének megismerése is. Megújuló természeti erőforrás, alapanyag, fontos gazdasági tényező. Az adható válaszok az előző kérdés válaszaival megegyeznek (3. és 4. ábra).

3. ábra: Az erdőgazdálkodás ismeretének fontossága az egyetemi hallgatók véleménye szerint

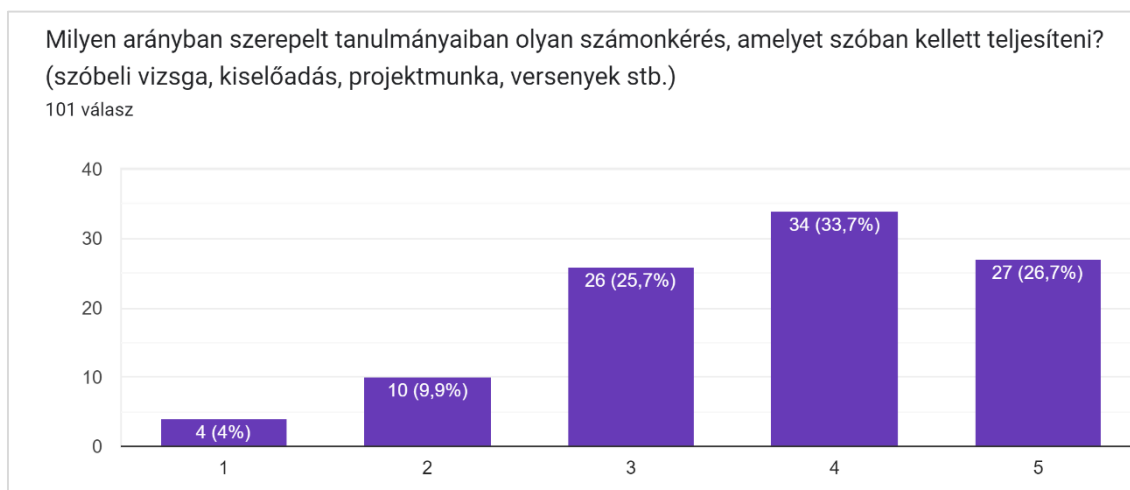

4. ábra: Az erdőgazdálkodás ismeretének fontossága a középiskolások véleménye szerint

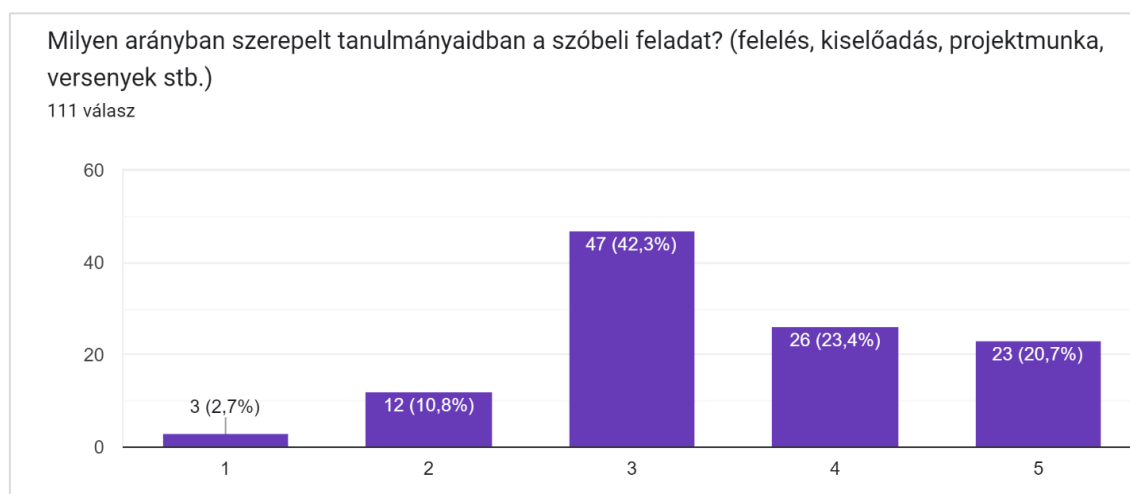
A kapott válaszok alapján megállapítható, hogy mindkét korosztály az előzőhöz képest kevésbé tartja fontosnak az erdőgazdálkodás megismertetését. A középiskolások ezt az ismeretanyagot ismét jóval kevésbé találják lényegesnek.

H/3 A szóbeli kifejezőkészség alapvető elvárás a szakemberekkel szemben, ezért az oktatás fejleszti ezeket a kompetenciákat

Az erdészeti kommunikáció, az erdészeti erdei iskolák programjaiban való aktív részvétel elvárja a szakemberek részéről, hogy rendelkezzenek az ehhez szükséges kommunikációs kompetenciákkal. Nem mindegy azonban, hogy a képzések során mennyire alapozzuk meg ezt a tudást. A skálán 1-gyel jelöltük, ha elvétve volt szóbeli feladat, 5-tel pedig azt, ha félévente többször fordult ez elő a képzés során. (5. és 6. ábra)

5. ábra: Szóbeli feladatok gyakorisága az egyetemi képzésben

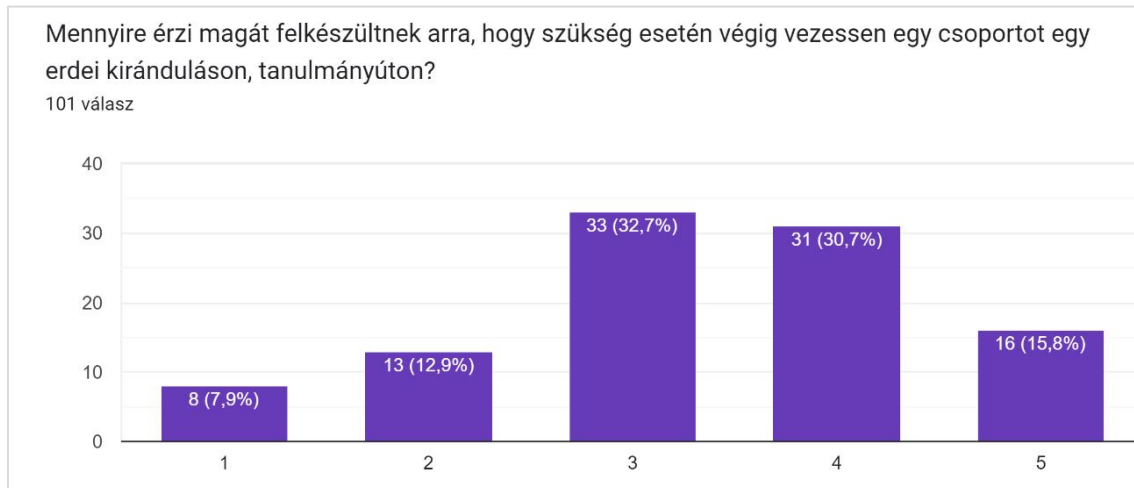

6. ábra: Szóbeli feladatok gyakorisága a középiskolában

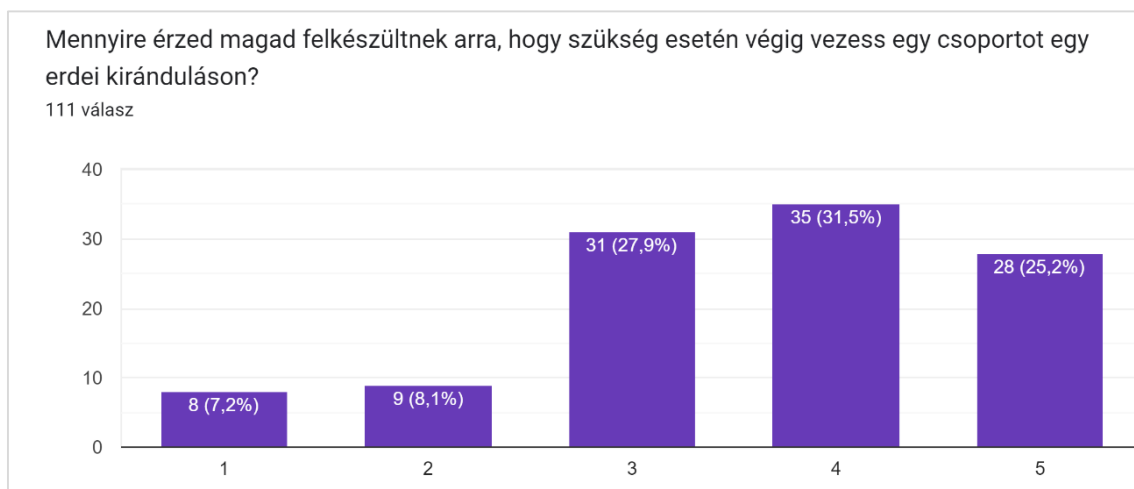
Mindkét képzésben láthatóan előnyt élveznek az írásbeli feladatok, köszönhetően annak, hogy így sokkal objektívebb az értékelés, és kiküszöbölhető az esetleges későbbi konfliktusok (elsősorban a középiskolában). Azok a feladatok és lehetőségek (pl. projektnapok), amelyek lehetőséget adnak nagyobb időtartamú szóbeli megnyilvánulásra, gyakran évente néhány napra korlátozódnak időhiány miatt.

H/4 Az egyetemi hallgatók koruk, tapasztalataik, magasabb szintű szakmai tudásuk miatt felkészültebbnek érzik magukat, mint a középiskolások, hogy szükség esetén végig vezessenek egy csoportot egy erdei kirándulás alkalmával

Az erdei iskolák, a vándortáborok, egyéb rendezvények a tő melletti erdészek segítségével csaknem kivitelezhetetlenek, hiszen ők vannak „otthon”, ők ismerik a saját területüket a legalaposabban. 1-gyel jelöltük, ha a válaszadó nem érzi magát felkészültnek, 5-tel ha úgy gondolja, hogy minden nehézség nélkül meg tudja ezt a feladatot oldani. (7. és 8. ábra)

7. ábra: Felkészültség erdőpedagógiai program vezetésre az egyetemi hallgatók körében

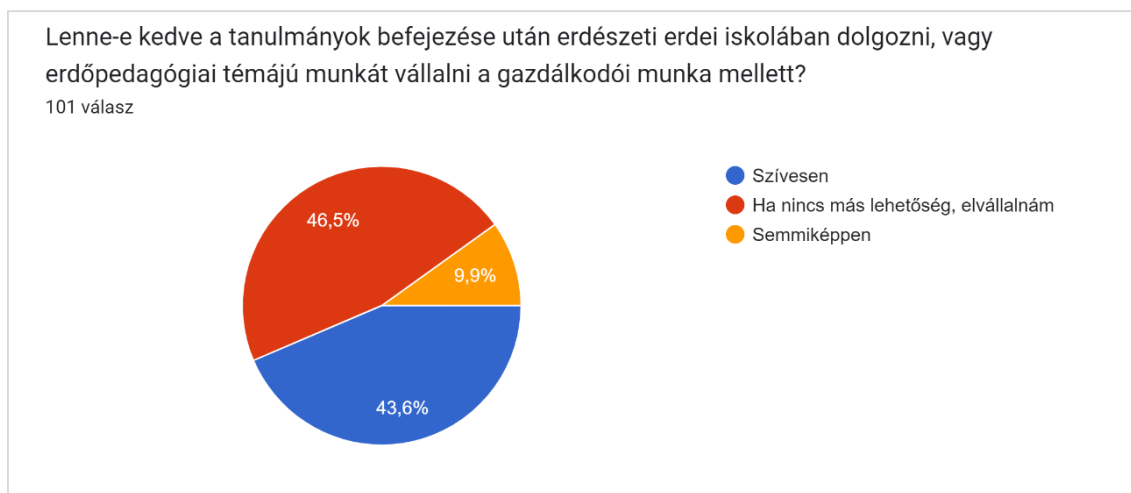

8. ábra: Felkészültség erdőpedagógiai program vezetésre a középiskolások körében

A kapott válaszok alapján megállapítható, hogy ez esetben a fiatalabb korosztály felkészültebbnek érzi magát a feladatra. Közel 10% különbség van az 5-ös kategória között, amelynek oka valószínűleg az, hogy a középiskolában arányaiban magasabb óraszám van szakmai gyakorlat, mint a felsőoktatásban.

H/5 A végzős hallgatók/tanulók szívesebben dolgoznának olyan helyen ahol kizárólag "szakmai" feladatokkal kell foglalkozniuk

A szakképesítés megszerzése után egyre több esetben elvárás, hogy a dolgozó besegítsen ez erdőpedagógiai feladatok szervezésébe, vezetésébe.

9. ábra: Elhelyezkedés végzés után az egyetemi hallgatók körében

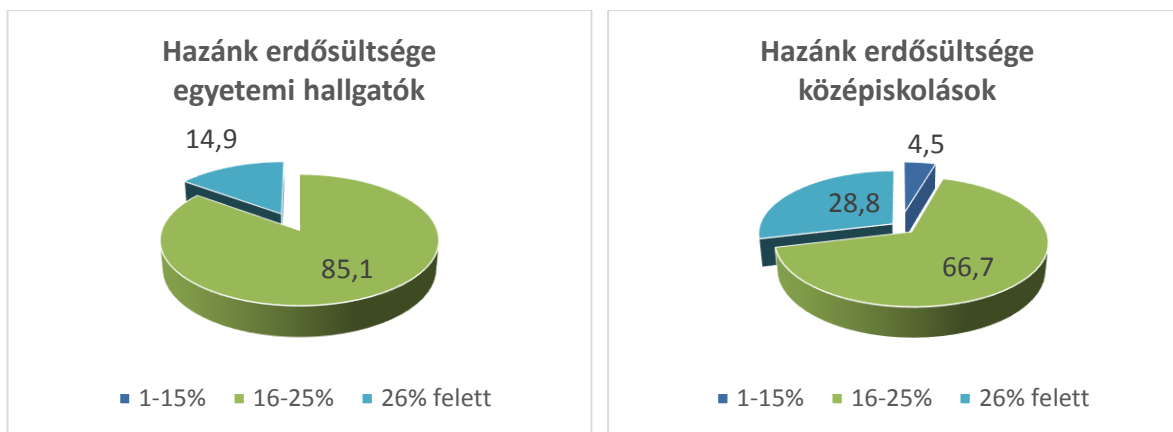

10. ábra: Elhelyezkedés végzés után a középiskolások körében

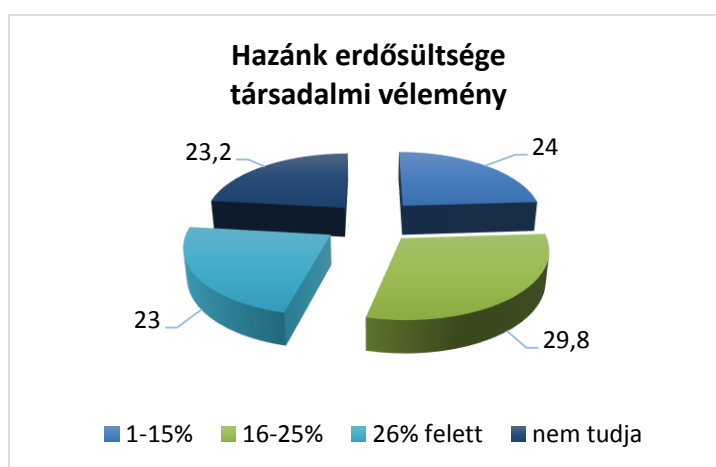
Mindkét korosztályra vonatkozik, hogy a munkakeresés során nem tartozik az elsődleges szempontok közé az erdőpedagógia. (9. és 10. ábra) Talán ennek is köszönhető az is, hogy a hazai erdészeti erdei iskolákban tevékenykedő oktatók túlnyomó többsége pedagógus, nem pedig erdészeti szakmai végzettségű.

H/6 A társadalom ismereteihez képest a szakmai képzésben részt vevő tanulók/hallgatók jobban tisztában vannak erdeink területnagyságáról

A 2017-es országos felmérés rákérdezett többek között hazánk erdősültségére, valamint arra, hogy ez mit jelent az Európai Unió átlaghoz képest (12. ábra).

11. ábra: Magyarország erdősültsége a szakmai képzésben tanulók szerint

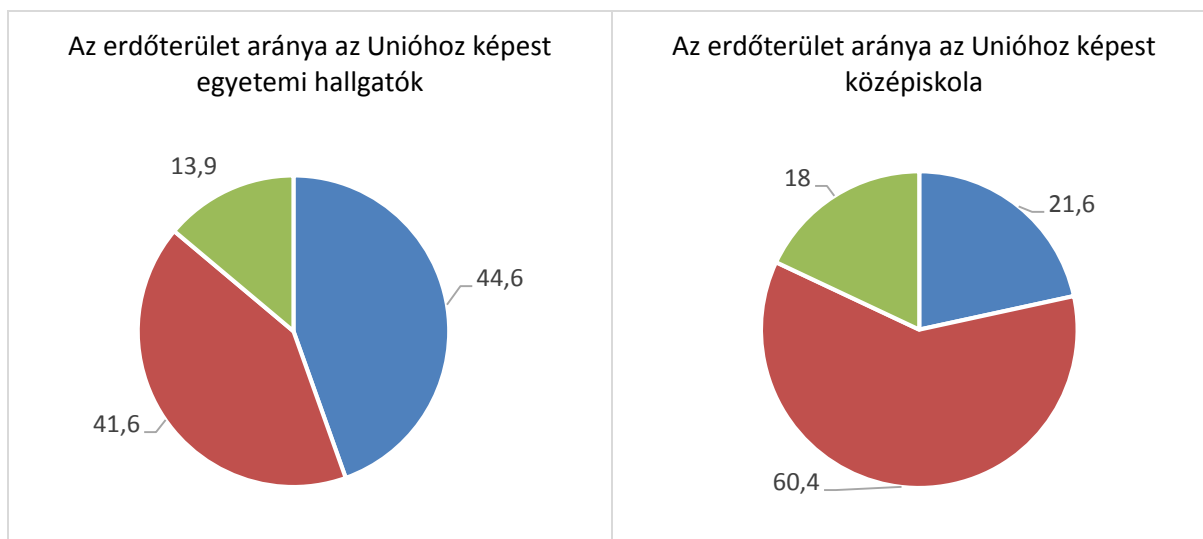

12. ábra: Magyarország erdősültsége a társadalom szerint
(LOMNICZI, 2018 a)

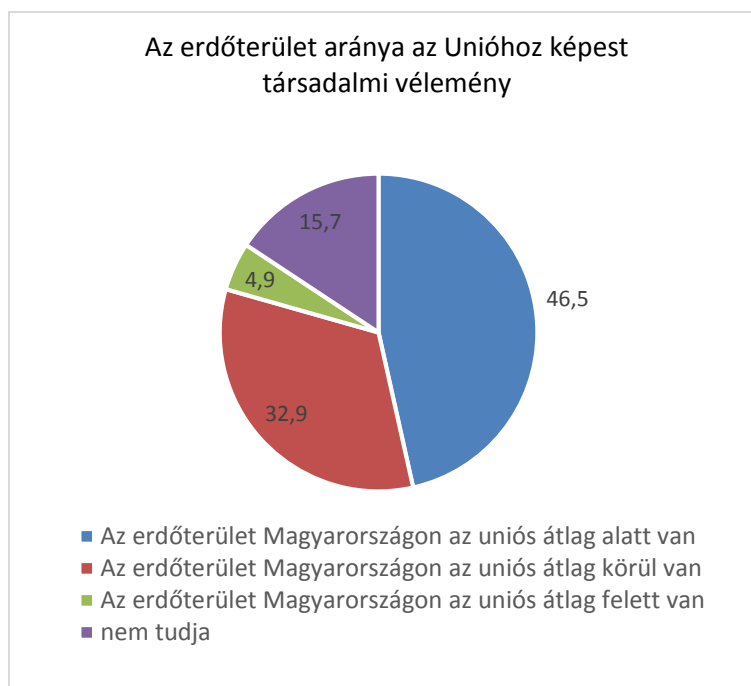
Bár a társadalom véleményéhez képest a szakképzésben tanulók sokkal nagyobb arányban adtak jó választ a kérdésre (INOSZOLG, 2023), mégis látható, hogy van javítani való a szakmai kommunikáción. A középiskolások közel egyharmada, az egyetemi hallgatók 15%-a adott rossz választ. (11. ábra)

Az átlag uniós erdősültséghez képest, ami 38%, hazánk jóval alacsonyabb területarányal rendelkezik. (FATÁJ, 2021) Sajnos ezzel az aránnyal sem a társadalom, sem a tanulók/hallgatók nincsenek kellően tisztában, hisz a helyes válaszok aránya egyik vizsgált csoport esetében sem érte el az 50%-ot (13. és 14. ábra.) A vizsgálat alapján megállapítható az is, hogy arányaiban a legtöbb helyes választ nem a leendő szakemberek adták.

Ezek a vizsgálati eredmények visszajelzések a szakmai képzések számára, hogy nagyobb hangsúlyt kell fektetni az ágazat külső kommunikációja mellett a belső ágazati kommunikációra is.

13. ábra Magyarország erdősültsége az Európai Unióhoz képest a szakmai képzésben tanulók szerint

14. ábra: Magyarország erdősültsége az Európai Unióhoz képest a társadalom véleménye szerint (LOMNICZI, 2018 a)

5. Következtetések

A vizsgálatok során hasonló mennyiségű kérdőívet dolgoztunk fel mind a szakemberek, mind pedig a szakképzésben tanulók véleményeit megismerve, így a kapott eredmények összehasonlíthatók.

Megállapítható, hogy a jövő szakemberei között nagyobb arányban vannak azok, akik szerint fontosabb az erdő mint ökoszisztéma megismerése a különböző társadalmi rétegek

számára, az erdőgazdálkodási ismeretek pedig inkább a szakemberre tartoznak. Ezt az eredményt annak tükrében is értékelni szükséges, hogy a jövő embere számára mennyire lesz fontos a megújítható természeti erőforrások használata a klímaváltozás, vagy a nem megújuló erőforrások okán. Elfogadóbb lesz-e társadalmunk a természeti ökoszisztémák használatával kapcsolatban, ha ismerik és tudják, hogy azok termékei és szolgáltatásai tartamos gazdálkodás eredményei? Az eredmények ellenére továbbra is szem előtt kell tartanunk, hogy az ökológiai rendszerekben való gazdálkodásról szükséges a megfelelő tájékoztatás.

Megállapítható az is, hogy az elhelyezkedésnél felmerült az erdőpedagógiai feladatok végrehajtásának lehetősége, melyhez közepes elszántsággal rendelkeznek a tanulók.

A szóbeli kompetenciák mindenképpen fejlesztést igényelnek, sokkal nagyobb arányban lenne szükség rájuk, főleg annak tükrében, hogy a tő mellett dolgozók nagy tapasztalattal mindezt nagyon lényegesnek tartják. (VARGA – HORVÁTH, 2021.)

Ahhoz, hogy mindezeket végre tudjuk hajtani, erős szemléletváltásra, aktualizált és interaktív oktatásra/képzésre van szükség.

Felhasznált irodalom

FATÁJ online (2021): A z EU erdősültsége. Fatáj 2021.03.26.

https://fataj.hu/archiv/2021/03/269e/202103269_EU_erdosultseg.php

Letöltés ideje:2023.05.10.

INFOSZOLG Képviselői Információs Szolgálat (2023.04.28.): Infotabló 2023/16 – Erdőgazdálkodás 2.

https://www.parlament.hu/documents/10181/64399656/Infotablo_2023_16_erdogazdalkodas.pdf/10afde08-9451-4dd3-dbc4-00984e42c4c0?t=1682673481079

Letöltés ideje:2023.05.10.

LOMNICZI G. (2017): Országos lakossági „erdőkép” I. Erdészeti Lapok 152. évf. 12. sz.

https://erdeszetilapok.oszk.hu/01830/pdf/EPA01192_erdeszeti_lapok_2017_12_393-395.pdf

Letöltés ideje:2023.05.02.

LOMNICZI G. (2018a): Országos lakossági „erdőkép” II. Erdészeti Lapok 153. évf. 1. sz.

https://erdeszetilapok.oszk.hu/01831/pdf/EPA01192_erdeszeti_lapok_2018_01_11-13.pdf

Letöltés ideje:2023. 05.02.

LOMNICZI G. (2018b): Országos lakossági „erdőkép” III. Erdészeti Lapok 153. évf. 2. sz.

https://erdeszetilapok.oszk.hu/01832/pdf/EPA01192_erdeszeti_lapok_2018_02_49-50.pdf

Letöltés ideje:2023. 05.02.

LOMNICZI G. (2018c): Országos lakossági „erdőkép” IV. Erdészeti Lapok 153. évf. 3. sz.

https://erdeszetilapok.oszk.hu/01833/pdf/EPA01192_erdeszeti_lapok_2018_03_078-081.pdf

Letöltés ideje:2023. 05.02.

VARGA R. – HORVÁTH T. (2022): Erdőpedagógia és kommunikáció megjelenése az erdész gyakorlatban
In: Czímber K. (szerk.) Erdészeti Tudományos Konferencia, Sopron – 2022 : Soproni Egyetemi Kiadó, Sopron 319 p. pp.157–165.

Kérdőívek elérhetősége:

- <https://forms.gle/SuUZNbsppWKwA8Am6>
- <https://forms.gle/CfuY76ynY4tUqcG96>